

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 43 Volume: 9 Issue: 43

Nisan 2016 April 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

TÜRKİYE'DE HEMŞİRE OLMA KAYGISI: VAROLUŞÇU FELSEFE BAKIŞ AÇISIYLA BİR GÖZDEN GEÇİRME

CONCERN OF BEING A NURSE IN TURKEY: A REVIEW THROUGH EXISTENTIALIST PHILOSOPHY

Esra ENGİN*

E. Deniz KAÇMAZ**

Merve UĞURYOL**

Öz

Varoluşçu felsefenin temelinde insanın varoluşunu ve insanı anlama gayreti vardır. İnsan hem var olmak ister hem de varoluşunun getirileriyle yüzleştğinde kaygı yaşar. Yalom bu yüzleşmede insanın ölüm, özgürlük, yalıtım ve anlamsızlık çatışmaları yaşadığını belirtir. Varoluşçuluk gibi temelinde insan olan hemşirelik mesleği, bu dört nihai kaygı ile yakından ilişkilidir. Hemşireler, kendileri ve bakım verdikleri bireylerin taşıdığı varoluşsal kaygıların yanı sıra meslek olarak da var oluş mücadelesi vermektedir. Profesyonel bir meslek olarak var olabilmek için, hemşirelerden kendi mesleki politikalarını bilmeleri, otonomi sahibi olmaları, mesleki bilgi birikimlerinin olması, eğitimlerini yükseköğrenim kurumlarında tamamlamaları ve mesleki örgütleri desteklemeleri beklenir. Hemşireliğin var oluşunu etkileyen diğer bir konu ise cinsiyettir. Toplumsal rollerden kaynaklı hemşirelik kadın mesleği olarak algılanmaktadır. Ancak insana bakım vermeyi amaçlayan bir meslek olarak cinsiyet ayrımı yapılmaması gerektiği göz ardı edilmektedir. Ayrıca sağlık profesyonellerine yöneltilen şiddet davranışlarına en sık maruz kalan meslek olarak hemşireliğin varoluşu tehdit altındadır. Hemşirelerin kaliteli bakım verebilmeleri için güvenli bir ortamda çalışmalarını gerekmektedir. Sonuç olarak hemşirelerin bu varoluş mücadelesi içerisinde, varoluşlarını sorgulamaları, varlıklarını ve bunu sürdürebilmek için gereken sorumlulukları almaları gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Varoluşçu Felsefe, Varoluşsal Kaygı, Hemşirelik.

Abstract

Existentialism lays its foundation over the struggle to understand people and comprehend existence. People both wish to exist and feel anxious when they confront what their existence brings along. Yalom states in this confrontation people go through conflicts of death, freedom, isolation and mindlessness. Profession of nursing, relying on people as in existentialism, is closely related to these four ultimate concerns. Nurses also put up a struggle for existence of their profession, as well as feeling the existential concern experienced by both themselves and individuals they give care. In order to exist as a profession, nurses are expected to know their own professional policies, have autonomy, own professional knowledge, study in higher education institutions and support professional association. Another factor having an impact on the existence of nursing is gender. Social roles lead nursing to be regarded as a profession for females. However, it is ruled out that there should be no gender discrimination in a caregiving-oriented profession. Existence of nursing is threatened as it is the profession that is most frequently subjected to violent assault carried out against health professionals. Nurses are required to work in a safe environment in order to provide a quality caregiving. Finally, it is considered in this struggle for existence nurses need to question their existence, and take responsibilities necessary to continue existing.

Keyword: Existentialist Philosophy, Existential Concern, Nursing.

1. GİRİŞ

Hemşirelik mesleğinin varoluşunun, sağlık hizmetlerindeki yeri önemlidir. Yıllar boyu varoluş savaşı veren hemşireler, profesyonel bir meslek olarak varlıklarının kabulü için birçok alanda mücadele etmişlerdir. Bu makalede Türkiye'de hemşire olarak varolmak, varoluşçu felsefe bakış açısıyla ele alınmıştır.

1.1. Varoluşçu Felsefe

Varoluş (existence) terimi Latince "exsistere" kökünden gelmekte ve var olmak, ortaya çıkmak anlamında kullanılmaktadır. (Geçtan, 2013:30, Mendelowitz ve ark, 2012:482) Varoluşçuluk insanın anlam arayışından yola çıkmıştır. İnsanın kendini ve maddeyi sorgulaması sonucu yanıtlayamadığı sorulara cevap arayan varlık felsefesidir. Kierkegaard, Heidegger, Sartre, Nietzsche gibi filozoflar bu felsefenin öncülerindedir (Özakkaş, 2011:247). Varoluşçu yaklaşım, insanı bir birim olarak ele almak yerine, ortaya çıkan, olmakta olan yani bir varlık olarak anlamaya çalışır. İnsanın yalnızca yaşadıklarını değil, yaşayan insanı da inceler (May, 2012:62,117, Geçtan, 2013:30). Varoluşçu felsefenin temeli insanın varoluşunu, insanı ve insanın dünyayı algılama şeklini anlama gayretidir. Varlığını fark eden tek yaratık insandır ve bunu fark ettiğinde nedenleri sorgular, varlığına anlam arar (Özakkaş, 2011:247,248, Çelebi, 2008:56). Bu süreçte,

* Doç. Dr. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı.

** Ar. Gör., Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı.

hayatın anlamının ne olduğu, geleceği bilip bilmemenin mümkün olup olmadığı, ölümden başka bir gerçek olup olmadığı, kaderin sorumluluğunun kime ait olduğu, hayatta yalnız olup olmadığı gibi sorular cevabını bulamadığında birey kaygı yaşar. (Özakkaş, 2011:249). İnsan hem varolmak ister hem de varoluşun getirileriyle yüzleştiğinde kaygı yaşar. (Yalom, 2014:18, Mendelowitz ve ark, 2012:475) Yalom'a göre birey varolmanın getirileriyle yüzleştiğinde ölüm, özgürlük, yalıtım ve anlamsızlık olarak dört varoluşsal çatışma yaşar. Ölüm; en kolay korkuya sebep olan kaygıdır. Ölümün kaçınılmazlığının farkında olma ile var olmayı sürdürme isteği arasındaki çatışmadan kaynaklanır. Özgürlük; insanın hem özgür olmak istemesi hem de birilerine bağlı olmak istemesi arasındaki çatışmadan kaynaklanır. Yalıtım; mutlak yalıtımın farkında olmak ile bağlantı kurma isteği arasındaki çatışmadan kaynaklanır. Anlamsızlık; bir anlamı olmayan evren ile yaşamının anlamını arayan birey arasındaki çatışmadan kaynaklanır (Yalom, 2014:19).

Varoluşçuluğun temelinde insanın, önceden tanımlanamayacağı ancak sonradan kendini oluşturacağı ilkesi yer almaktadır (Sartre, 2015:39). Her birey, varoluşunun kendine özgü olması ile diğer bireylerden farklıdır (Çelebi, 2008:5).

1.2. Varoluşçu Felsefe ve Hemşirelik

İnsan yaşamında önemli bir yeri olan sağlık hizmetlerinde, insanın ve toplumun sorumluluğunu içselleştiren mesleklerden bir tanesi hemşireliktir. Hem varoluşçuluğun hem de hemşireliğin temel uğraş alanı insan ve insan yaşamıdır (Sartre, 2015:8, Birol, 2009:51, Kahraman, 2008:56, Karaöz, 2004:30). Varoluşçu felsefe bakış açısıyla dört nihai kaygı açısından hemşirelik mesleği değerlendirilmiştir. Öncelikle ölüm kavramı değerlendirildiğinde hemşireler çalıştıkları bölüme göre değişimle birlikte ölmek üzere olan bir hastaya bakım vermekte ya da ölümlerle karşılaştıkları bilinmektedir (Yılmaz ve Vermişli, 2015:44, Menekli ve Fadiloğlu, 2014:226, Tanrıdağ, 1997:37) Ölüm kaygısı doğumdan itibaren var olan, ancak insanın var olmayacağını farkındalığı ile gelişen bir duygudur (Mendelowitz, 2012:479, Kalaoğlu Öztürk, 2010:1, Karakuş ve ark, 2012:42). Ölümle ilgili sağlıklı bir yapılanma sağlamak için bireyin öncelikle kendi ölümlülüğünü kabul etmesi gerekir (Koç, 2002:19). Ölümle karşılaşmak bireylerin ölüm kaygısını arttırdığı bilinmektedir (Tanrıdağ, 1997:37). Bu yüzden hemşirelerin daha fazla ölüm kaygısı yaşadığı düşünülebilir. Ölüm kaygısıyla baş etme yolunun, ölümle yüzleşmek olduğu düşünülmektedir. Ölümle yüzleşmenin kişisel değişime sebep olduğu ve yaşama zenginlik kattığı düşünülür (Yalom, 2014:57, Kalaoğlu Öztürk, 2010:1, Mendelowitz, 2012:479) Hemşirelerin meslekleri gereği, ölümle karşılaşma sıklığı düşünüldüğünde, ölümlülüklerini sorgulamaları, onların mesleki ve bireysel gelişimi açısından önemlidir. Mesleki anlamda ölümle sık karşılaşma hemşirelerde, ölmekte olan bireyin ve ailesinin bakım gereksinimleri karşılayabilme sorumluluğunu deneyimlerken, ölüm olaylarına karşı duyarsızlığa sebep olabileceği düşünülmektedir. Bireysel anlamda ölümün varlığının kabulü ile kendi hayatını üzerine düşünerek, hemşireler günlük kaygılardan sıyrılarak yaşamlarındaki olumsuzlukları olumluya dönüştürüp hayatlarını zenginleştirebilirler.

İnsanda varoluşsal gerilime sebep olan diğer kavram özgürlüktür (Yalom, 2014:337, Mendelowitz, 2012:475, Tokat, 2013:96). Özgürlük, olumlu bir kavram olarak düşünülmesinin yanı sıra insanın kendi seçimlerinden sorumlu olmasıdır ve bu anlamda özgürlüğün korkutucu olduğu düşünülmektedir. Sorumluluk, özgürlükle yakından ilişkilidir. (Yalom, 2014:345, Mendelowitz 2012:475) Varoluşsal anlamda sorumluluk, insanın kendi hayatının, duygularının farkında olmasıdır. Birey kendi dünyasını oluşturacak kadar sorumluluğu almadığı sürece dünyanın bir anlamı yoktur (Yalom, 2014:345). Hemşireler kendi sorumluluklarını almanın yanı sıra bakım verdikleri bireylerin sorumluluklarını da üstlenmektedirler (Pektin, 2013:10, Korkmaz, 2011:62). Bu sorumluluğu alırken iyi bir bakım verebilmek için hemşire öncelikle kendini tanımalı, duygularının ve seçimlerinin farkında olmalıdır. Aynı zamanda bakım verdikleri bireylerin kendisorumluluklarını almaları konusunda onları desteklemeleri gerektiği düşünülmektedir.

İnsanın varoluşunda yaşadığı diğer nihai kaygı yalıtımdır. İnsanoğlu göbek kordonu ile anneden ayrıldığı andan itibaren yalnızdır (Özakkaş, 2011, 263). Varoluşsal anlamda yalıtımdan kastedilen genellikle yalnızlık olarak yaşanan kişilerarası yalıtım ya da insanın bazı parçalarını birbirinden ayırdığı kendi içindeki yalıtım değildir. Varoluşsal yalıtım insanın kendisi ile diğer kişiler arasındaki kapanmayan boşluğu ifade etmektedir. Ölüm ve özgürlükle yüzleşmenin insanı yalıtıma götürdüğü belirtilmektedir. Ölmek en yalnız insani deneyimdir ve insan kendi hayatından sorumlu olduğu ölçüde yalnızdır. İnsan hem diğerinin parçası olmak hem de ayrılmak isteyerek bu varoluşsal çatışmayı yaşar (Yalom 2014:553,554,556,563, Geçtan, 2013:43, Mendelowitz 2012:476). İnsanın derin ve anlamlı bir şekilde bağlanabilmesi için, kalabalığa girip kendine yabancılaşmak yerine, yalnızlıkla yüzleşmesi gerekir. İnsan bunu kabul ettiği zaman sevgiye yönelir (Yalom, 2014:565, Geçtan 2013:141) Etkileşim, gerçekçilik, empati ve olumlu koşulsuz kabullenme üzerine kurulu ilişkilerde varoluşsal yalıtım daha az hissedilir. Birey ne yaşarsa yaşasın o durumu deneyimlemek, aynı şeyi hissetmek mümkün değildir. (Mendelowitz, 2012:476, 477). Hemşireler birçok bireyle karşılaşmakta ve varoluşsal izolasyonla yüzleşmektedir. Bakım verdikleri bireylerin yalnızlık duygularını paylaşmaları için desteklemelidirler. Bunun için hemşirelerin kendi varoluşsal yalnızlıklarının farkında

olmaları, hastalarının yalnızlığını göz ardı etmemeleri ve terapötik etkileşimi kullanmaları gerektiği düşünülmektedir.

İnsanın yaşadığı son varoluşsal kaygı ise anlamsızlıktır. İnsanlar kendi dünyalarını yaratırken neden ve nasıl yaşadıklarını, nasıl yaşamak istediklerinin cevaplarını bilmek isterler (Yalom, 2014:649, Mendelowitz, 2012:478). İnsanın ne istediğini algılayamadığında yaşadığı boşluk, kendisini güçsüz hissetmesine ve kendi yaşamının kontrolünün kendi ellerinde olmadığı hissine sebep olmaktadır (Geçtan 2013:139). İnsanın kendini ve dünyayı anlama çabası, varlığını sürdürme ihtiyacından kaynaklanır ve yok oluşu yani varlığın sonlu oluşunu kabul etmek oldukça zor bir durumdur (Sezer ve Saya, 2009:151). Ölüm, bireyin varoluşunun anlamını sorgulamasına sebep olan bir durumdur (Çam ve ark, 2010:11). Ölümle temas halinde olduğu düşünüldüğünde hemşire, öncelikle kendi varoluşunu sorgulaması, hayatının anlamını ve hayattaki amacının ne olduğunu değerlendirmesi, aynı zamanda bakım verdiği bireylerin anlamsızlık yaşadıkları durumlarda bireylere yaşamlarının anlamını ve önemini ortaya çıkarmak için destek olarak bakım vermesi gerektiği düşünülmektedir.

1.3.Hemşirelerin Varoluş Kaygısı

Hemşireler, kendileri ve bakım verdikleri bireylerin yaşadıkları varoluşsal kaygıların yanı sıra meslek olarak da varoluş mücadelesi vermektedirler. Birçok hemşire kuramcıya göre, hemşirelik kuramsal çatısı ile bir bilim, bakım verme yeteneği ile bir sanattır. (Pektekin, 2013:25)

Modern hemşireliğin başlangıcından bu yana, hemşireler görev ve sorumlulukları üzerinde düşünmüş ve tartışmışlardır. Varoluşçu felsefeden hemşireler oldukça etkilenmiş ve yaşamı anlamlandırmaya çalışmak, bunun üzerine düşünmek, araştırmak ve yayın yapmak her geçen gün hemşireliği güçlendirmiştir. (Pektekin, 2013:9,10). Ancak hemşireliğin meslek olup olmadığı üzerine tartışmalar uzun zamandır devam etmektedir. Meslekleşme sürecinde hemşireler kendini var edebilmek için çaba sarf etmektedirler. (Karadağ, 2002:1, Korkmaz, 2011:59, Babadağ ve Kara, 2004:113). Hemşirelerin, mesleği ve profesyonelliği bilip içselleştirerek ve sorumluluklarını yerine getirerek bunu uygulamaya aktardıkları ölçüde hemşireliği profesyonelliğe ulaştırabilecekleri düşünülmektedir (Karadağ, 2002:3, Korkmaz ve Görgülü, 2010:3, Öner Altıok ve Üstün, 2014:154). Ökdem ve arkadaşlarının (2000) aktardığına göre hemşireliğin profesyonel bir meslek olduğu 1975 yılında Uluslararası Hemşirelik Konseyi (ICN) tarafından, "Hemşire, temel hemşirelik eğitimini tamamlayarak, hemşireliği uygulamak için nitelik ve yetki kazanmış ve yetkisi onaylanmış profesyonel kişidir" ifadesiyle belirtilmiştir (Ökdem ve ark., 2000:8). Hemşirelik, meslek üyelerin kendi politikalarını bilmesi ve kontrolü elinde tutması, otonomi sahibi olması, mesleğin bilimsel bilgi birikiminin olması, meslek eğitiminin yükseköğrenim kurumlarında verilmesi, meslek üyeleri tarafından mesleki örgütlerin desteklenmesi gibi meslekleşme kriterlerini tam olarak karşılamamakla birlikte, hemşirelik yönetmeliğindeki değişiklikler ile lisans ve lisansüstü düzeyinde eğitim veren kurumların ve mesleki derneklerin vebilimsel yayın sayısındaki artış meslekleşme yolunda hemşireliğin hızla ilerlenmesine sebep olmuştur (Karadağ, 2002:7, Korkmaz, 2011:66).

Hemşireler tarihsel süreç boyunca hemşireliğin ne olduğu, bakım planının nasıl olması gerektiği, işlev, rol ve sorumluluklarının neler olduğu, mesleğin bir bilim mi yoksa sanat mı olduğu üzerine düşünerek var olmaya çabalamışlardır (Pektekin 2013:9). Ülkemizde "hemşire kimdir?", "nasıl olunur?", "rol ve sorumlulukları nelerdir?" gibi soruları yanıtlayan, 02.03.1954 tarihli 6283 sayılı Hemşirelik Kanunu hemşirelik hizmetlerinin düzenlenmesine öncülük etmiştir ancak hemşireliğin uygulamalardaki bağımsızlığının sınırlı olduğu görülmektedir. Kanunda, 25.04.2007 tarihinde yapılan ek değişiklikler ve 8.03.2010 tarihinde resmi gazetede yayımlanan ve 19.04.2011 tarihinde değiştirilen 27910 sayılı Hemşirelik Hizmetleri Yönetmeliği ile hemşirelik hizmetleri daha açık hale gelmiştir. Yönetmelikle birlikte, erkeklerin mesleğe kabulü, hemşirelikte uzmanlık, hemşirelik yönetim ve organizasyonu, hemşirenin görev, yetki ve sorumlulukları açıkça belirtilmiştir (Hemşirelik Kanunu, 1954, Hemşirelik Kanunu, 2007, Hemşirelik Yönetmeliği 2010, Korkmaz 2011:64, Pektekin, 2013:177) Hemşirelik kanununun ve yönetmeliğinin olması, hemşirelik bakımının görünür kılınması anlamında hem mesleğin gelişimi için önemli hem de hemşireyi koruyucu niteliktedir. Bunun için hemşirelerin, Kanun ve Yönetmeliklerine hakim olmaları, görev, yetki, rol ve sorumluluklarını bilerek mesleki profesyonelliklerine katkı sağlayacakları düşünülmektedir.

Meslekleşmek için önemli kavramlardan biri mesleki özerkliktir. Hemşirelerin ekip içerisinde var olması mesleki özerklik açısından önemlidir. Hemşirelikte mesleki özerklik, hemşirenin bakım verirken özerk karar verebilmesi anlamına gelir. Bakım, hemşireliğin özünü oluşturmaktadır. Hemşirelik bakımı ve mesleki özerklik arasında doğrusal bir ilişki vardır. Hemşirelikte özerkliğin artması bakımın kalitesini olumlu yönde etkilemekte, bakımın kalitesinin artması ise mesleki özerkliğin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Mesleki özerkliği oluşturan temel öğeler arasında karar verme ve sorumluluk alma yer alır. (Göçmen Baykara ve Şahinoğlu, 2013:179,180, Taylan ve ark, 2012:68) Hemşirelik sürecinin kullanılması, hasta yararına girişimde bulunma hemşirenin özerk alanlarıdır. Bakım verirken hemşireler, rol ve sorumlulukları kapsamında özerkliklerini kullanarak kanıta dayalı eylemler gerçekleştirebilirler.

Hemşireliğin geçmişine bakıldığında temel rolü tedavi edici uygulamalarla sınırlıyken, hemşireliğin gelişmesi ile hastalıkları önleme, sağlığı geliştirme ve yaşam kalitesini artırma üzerine odaklanmış ve çağdaş hemşirelerin bakım verici, eğitici, araştırmacı, yönetici, karar verici, koruyucu, hasta savunucu, rehabilite edici, rahatlatıcı, tedavi edici, kariyer geliştirici, özerk ve sorumluluk sahibi olma ve danışman rollerini üstlendiği görülmüştür (Öz 2010:43-44, Ardahan, 2003:27, Taylan ve ark, 2012:67,73). Bakım verici rolü dışındaki rollerin artışı hemşireliğin meslek olarak varoluşunu destekler niteliktedir. Hemşireler bağımlı rollerini kayıt ederken, bağımsız rollerini kayıt etmediği için göz ardı edildiği, bunu engellemek için hemşirelerin tüm bakım sürecini yazılı olarak kayıt etmesiyle mesleğin varoluşunu olumlu yönde etkileyecekleri düşünülmektedir. Hemşirenin özerk rollerindeki artış, iş doyumu açısından meslek üyelerini, dolayısıyla bakımın kalitesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Profesyonel bir meslek için eğitim seviyesi temel kriterlerden bir diğeridir (Karadağ ve ark, 2007:371). Ülkemizde hemşirelik eğitim düzeyleri çeşitlilik göstermektedir. (Öz, 2010:39, Karaöz, 2004:34) Farklı eğitimlere rağmen aynı hak ve yetkiye sahip olma hem hemşireler arasında hem de diğer sağlık disiplinleriyle çatışmalara, aynı zamanda ortak amaçlar doğrultusunda hemşirelerin birlik olamamalarına sebep olduğu düşünülmektedir (Taylan ve ark, 2012:72, Karaöz 2004:34). Ülkemizde hemşirelik eğitimi lisans temelli eğitime dönüştürülmesinde önemli adımlar atılmış olsa da halen istenen sonuca ulaşamadığı görülmektedir. (Korkmaz, 2011:63, Karaöz, 2004:34) Hemşirelik mesleki eğitiminin, lisans ve lisansüstü eğitim veren kurumlarda verilmesi gerekmektedir (Korkmaz, 2011:63, Taylan ve ark, 2012:71). Profesyonel bir meslek olarak var olma yolunda hemşirenin bilgili olması ve bakım verirken bu bilgiyi uygun şekilde kullanması gerekmektedir. Bilgi ne kadar artarsa meslek o kadar güçlü olur ve meslek üyesine güç verir (Öz, 2010:41). Hemşirelik mesleğinde profesyonelleşmek için bilim ve bilimsel yöntemi anlayarak mesleğe yansıtma gerekir. Hemşirelik uygulamalarının bilimselliği için, olay ve olguları hemşirelerin sorgulaması ve bilginin uygulama ortamında bilimsel yöntemle oluşturulması gerekir (Karagözoğlu, 2006:64-69, Kahraman, 2008:56). Hemşirelerin bilimsel temelli bilgi birikiminin artırılması ve kanıta dayalı hemşirelik bakımı verilmesi ve sürdürülmesi önem kazanırken, uygulamada saptanan gereksinimlere yönelik, akademisyen ve klinisyen hemşirelerin birlikte yapacağı teorik ve uygulamayı birleştiren araştırmalara ihtiyaç vardır (Karagözoğlu, 2006:68, Babadağ ve Kara, 2004:112). Hasta bakımı gibi önemli bir sorumluluğu üstlenen hemşirelerin, öncelikle kendi sorumluluklarını alabilecek yaşta olmaları açısından liseden mezun olur olmaz, hastaların bakım sorumluluğunu almak mesleki anlamda yetersizliklere neden olabileceği düşünülmektedir. Eğitim seviyesinde farklılık olmasına rağmen hemşirelerin sahip olduğu hakların aynı olması, meslek üyeleri arasında da çatışmaya sebep olabilmektedir. Bu bağlamda, lise düzeyinde eğitim alan hemşirelerin, lisans eğitimi almak konusunda bilgilendirilmeleri ve cesaretlendirilmeleri ve mesleki profesyonelliğin ancak lisans düzeyinde eğitim alma yoluyla elde edileceği farkındalığı kazandırılması gerektiği düşünülmektedir.

Ayrıca, mesleki örgütlerin desteklenmesi, profesyonelleşme yolunda önemli bir kilometre taşıdır. Hemşirelikte, mesleki örgütleri destekleyen üye sayısının yeterli olmadığı belirtilmiştir (Demir Dikmen ve ark, 2014:162). Hemşirelerin bu konudaki bilgi yetersizliği mesleki örgütlenmeyi olumsuz etkilediği düşünülmektedir (Doğan Merih ve Arslan, 2012:46). Hemşirelerin seslerini duyurabilmek için birlik olabilmeleri adına mesleki örgütleri desteklemeleri önem taşımaktadır (Taylan ve ark, 2012:72) Mesleki örgütlerin desteklenmesi, profesyonel bir mesleğin gelişimi açısından önem taşıdığı gibi hemşirelerin haklarının korunmasında da hemşirelere fayda sağlayacağı, aynı zamanda hemşirelik mesleğinde, benzer sorunları yaşayan üyelerin birlik ve beraberliği ile örgüt aracılığı ile seslerini duyurabilecekleri düşünülmektedir. Hemşirelik mesleğinde örgütlenmenin önemi vurgulanmalıdır.

Hemşireliğin gelişimini etkileyen diğer bir konu ise cinsiyettir (Ülker, 1995:4). Tarihsel süreç boyunca, toplumun kadına biçtiği eş ve anne rolleriyle özdeşleştirdiği hasta bakımına daha yatkın oldukları düşünüldüğü için hemşirelik mesleğinde çoğunlukla kadınlar yer almaktadır (Göçmen Baykara ve Şahinoğlu, 2013:180, Şentürk, 2015:12, Öz, 2010:39, Ökdem, 2000:5, Terzioğlu ve Taşkın, 2008:62, Turan ve ark. 2011:167). Kadınların aile bireylerinin bakımını üstlenmesi, bakım verici bir meslek olan hemşireliğe yansımaya neden olmuştur. Yasalarda yapılan düzenlemeler ile meslekte erkeklerin varlığı, hemşirelerin gelişimine katkıda bulunmuştur ancak erkek hemşireler, toplumsal roller sebebiyle bakımı kadın işi olarak gördükleri için klinik görevlerden uzaklaşarak, eğitim ve yönetim alanında istihdam etmektedir. Bu durumun kadınların profesyonel kimlik gelişimlerini olumsuz etkilediği düşünülmektedir (Öz, 2010:39-40, Ülker, 1995:4-5). Hemşirelik, sağlığı koruma ve geliştirmeyi, hastalık halinde iyileştirmeyi ve sonrasında rehabilite etmeyi amaçlayan bir meslek olduğu için cinsiyet ayrımı yapılmaması gereken bir meslektir (Turan ve ark, 2011:167, Terzioğlu ve Taşkın 2008:62). Erkek hemşirelerin mesleği, mezuniyet sonrası iş arama kaygılarının az olması sebebiyle tercih ettikleri düşünülmektedir. Çalışan erkek hemşire sayısında ki artışın, toplumsal algıyı değiştirmesi beklenmektedir.

Hemşireler, profesyonel bir meslek olma kaygılarının yanı sıra, sağlık profesyonellerine yönelik şiddetin hedeflerinden biri olarak varlıkları tehdit altındadır. Toplumun her kesiminde şiddet yaygın olarak görülen bir durumdur ancak son zamanlarda hekim, hemşire ya da diğer sağlık personeline yönelik şiddet olaylarında artış görülmektedir (Annagür, 2010:161, Serin ve ark, 2015:112, Elbek ve Adaş, 2012:163). Diğer sektörlere göre sağlık sektöründe çalışmanın şiddete uğrama açısından daha riskli olduğu görülmüştür (Pınar ve Pınar, 2013:315, Annagür, 2010:161) Atik (2013) çalışmasında diğer sağlık çalışanlarına oranla hemşirelerin, şiddete daha fazla maruz kaldıklarını belirtmiştir (Atik, 2013:12).

Şiddet, fiziksel, sözel, duygusal ve cinsel şiddet olarak ortaya çıkabilir. Sağlık çalışanları en sık sözel şiddete maruz kalmaktadırlar (Aytaç ve Dursun, 2013:71, Atik, 2013:4). Sözel şiddeti duygusal şiddet takip etmektedir ve ancak fiziksel şiddetin ve hatta ölümle sonuçlanan durumların göz ardı edilmemesi gerekir. Yaşanan şiddet, işmotivasyonu ve hasta bakım kalitesinin düşmesine ve sosyal izolasyona, mesleği sadece para kazanmak için yapma hatta işten ayrılmalara sebep olmaktadır. (Atik, 2013:13, Aslan ve Akarçay, 2013:25, Aytaç ve Dursun 2013:75,76, Büyükbayram ve Okçay, 2013:46, Körükçü ve ark, 2014:128, Pınar ve Pınar, 2013:322). Sağlık profesyonelleri kendilerini çalıştıkları kurumda tehlike altında hissetmekte ve güvenli bir ortama ihtiyaç duymaktadırlar. (Annagür, 2010:162, Atik, 2013:13, Serin ve ark, 2015:112) Şiddet tükenmişliğe ve verimsizliğe sebep olmaktadır. (Serin ve ark, 2015:112) Mesleğin amacı insanı sağlığına kavuşturmak olan hemşirelerin ve diğer sağlık profesyonellerinin kaliteli hizmet verebilmeleri için güvenli ortamda, şiddetten uzak çalışması gerekir. (Atik 2013:13, Serin ve ark, 2015:112) Şiddet riskini azaltmak için güvenlik önlemlerinin artırılması, yasal düzenlemelerle cezai yaptırımların artırılması gerekmektedir (Atik, 2013:13). Hemşire bu bağlamda varlığını tehdit eden şiddet olaylarına yönelik, şiddetin hangi türüyle karşılaşırsa karşılaşsın mutlaka yasal süreç başlatmalı ve ilgili yerlere bildirmelidir. Şiddet davranışı ortaya çıkmadan önce gerekli önlemlerin alınması, şiddete müdahale ve yaşanan şiddet olayından sonra yapılması gerekenler konusunda hemşireler bilgilendirilmeli ve hasta ve hasta yakınlarının bakımı için çabalayan hemşirelere ve diğer tüm sağlık profesyonellerine yönelik herhangi bir şiddet davranışının göz ardı edilmemesi gerektiği düşünülmektedir.

SONUÇ

Hemşireler, varoluşlarını sorguladıkları ancak varoluşlarının getirdiği bilimsel bilgi üretme, mesleki derneklere üye olma gibi sorumluluklarını göz ardı ettikleri düşünülmektedir. Hemşireliğin varoluşu için akademisyen ve klinisyen hemşireler iş birliği içinde çalışmalıdır. Klinikte çalışan hemşirelerin saptadığı gereksinimlere yönelik yapılan araştırmalar, var olan bilgiyi tekrarlamak yerine, kanıta dayalı bilgilerle hemşireliğin varoluşuna katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Hemşirelik eğitimindeki farklılıklar da mesleği etkilemektedir. Ancak mesleği, hastalarının sorumluluğunu alabilmek için öncelikle kendi hayatının sorumluluğunu alabilecek yaşta olan bireylerin yapması konusunda desteklemek önemlidir. Hemşirelik mesleği, bir bakım sanatı olduğu için cinsiyet ayrımı yapılmaması mesleğin varoluşu açısından önemlidir.

Diğer yandan hemşirelerin var oluşuna bir tehdit olarak ortaya çıkan şiddet sonucu, hemşireler tükenmişlik yaşamakta ve dolayısıyla hizmet kalitesi düşmektedir. Bu noktada hemşirelerin kaliteli bakım verebilmesi için, hiçbir şiddet davranışının tolere edilmemesi gerekir. Bu durumla karşılaşan her sağlık profesyonelinin ilgili kurum ve kuruluşlara müracaat etmesi, bireysel ve mesleki anlamda hem varlığını koruma hem de bu gibi olaylarda örnek olması açısından önem taşıdığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ANNAGÜR, Bilge (2010). "Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet: Risk Faktörleri, Etkileri, Değerlendirilmesi ve Önlenmesi". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, S.161,162.
- ARDAHAN, Melek (2003). "Hemşirelerin Savunuculuk Rolü". *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, S.27.
- ASLAN, Şebnem, AKARÇAY, Demet (2013). "Psikolojik Şiddetin Genel ve Örgütsel Sinizme Etkileri". *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.25.
- ATİK, Dilek (2013). "Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet Olgusunun Bir Devlet Hastanesi Örneğinde İncelenmesi". *NWSA-Medical Sciences*, S.4,12,13.
- AYTAÇ, Serpil, DURSUN, Salih (2013). "Çalışma Hayatında Kadına Yönelik Şiddet: Sağlık Sektöründe Bir Uygulama". *İÜHFİM*, S.71, 75, 76.
- BABADAĞ, Kamerya, KARA, Mağfiret (2004). "Kanıtı Dayalı Hemşirelik ve Meslekleşme". *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, S.112,113.
- BİROL, Leman (2009). *Hemşirelik Süreci: Hemşirelik Bakımında Sistemik Yaklaşım*. 9. Baskı, İzmir: Etki Yayınları.
- BÜYÜKBAYRAM, Ayşe, OKÇAY, Hale (2013). "Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddeti Etkileyen Sosyo-Kültürel Etmenler". *Psikiyatride Hemşireliği Dergisi*, S.46.
- ÇAM, Olcay, BİLGE, Ayşegül, KESKİN, Gülseren (2010). *Gidenler Ve Geride Kalanlar: İnsan, Yaşrusu Ve Ölüm Yarasını Sarmak*. 1. baskı. İzmir: Egetan.
- ÇELEBİ, Vedat (2008). "S. Kierkegaard ve J.P.Sartre'in Varoluşçuluk Anlayışlarının Karşılaştırılması". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEMİR DİKMEN, Yurdanur, YÖNDER, Melike, YORGUN, Songül, YILDIRIM USTA, Yasemin, UMUR, Sema, AYTEKİN, Aynur (2014). "Hemşirelerin Profesyonel Tutumları ile Bunu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi". *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, S.162.

- DOĞAN MERİH, Yeliz, ARSLAN, Hediye (2012). "Hemşire ve Ebelerin Mesleki Bilinç-Örgütlenmeye Yönelik Görüşlerinin ve İş Doyumlarının Belirlenmesi". *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, S.46.
- ELBEK, Osman, ADAŞ, Emin Baki (2012). "Hekimlere/Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet. İçinde Değişen Dünyada Biyoetik". (Edit: Ülman Yeşim Işıl, Artvinli Fatih) *Türkiye Biyoetik Derneği*, S.163.
- GEÇTAN, Engin (2013). *Varoluş ve Psikiyatri*. 8. baskı. İstanbul. Metis Yayınları.
- GÖÇMEN BAYKARA, Zehra, ŞAHİNOĞLU Serap (2013). "Hemşirelikte Mesleki Özerklik Kavramının İncelenmesi". *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, S.179,180.
- KAHRAMAN, Selma (2008). "Modern ve Postmodern Düşünceler Hemşirelik Felsefesini Etkiledi Mi?". *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, S.56.
- KALAOĞLU ÖZTÜRK, Zehra (2010). "Yaşlı Bireylerde Ölüm Kaygısı". Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı. Uzmanlık Tezi Adana.
- KARADAĞ, Ayişe (2002). "Meslek Olarak Hemşirelik". *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, S.1,3,7.
- KARADAĞ, Ayişe, HİSAR, Filiz, ÖZHAN ELBAŞ, Nalan (2007). "The Level of ProfessionalismamongNurses in Turkey". *Journal of Nursing Scholarship*, S.371.
- KARAGÖZOĞLU, Şerife (2006). "Bilim, Bilimsel Araştırma Süreci ve Hemşirelik". *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, S.64,68,69.
- KARAKUŞ, Gonca, ÖZTÜRK, Zehra, TAMAM, Lut (2012). "Ölüm ve Ölüm Kaygısı". *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, S.42.
- KARAOZ, Süreyya (2004). "Hemşirelerin Politik Gücü". *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, S.30,34.
- KOÇ, Mustafa (2002). "Ölüm Korkusu Üzerinde Kuramsal Açından Psikolojik Bir Değerlendirme". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. S.19.
- KORKMAZ, Fatoş (2011). "Meslekleşme ve Ülkemizde Hemşirelik". *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, S.59,63,63,64,66.
- KORKMAZ, Fatoş, GÖRGÜLÜ, Selma (2010). "Hemşirelerin, Meslek Ölçütleri Bağlamında Hemşireliğe İlişkin Görüşleri". *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, S.3.
- KÖRÜKÇÜ, Öznur, YILDIRIM, Nezaket, KUKULU, Kamile (2014). "Hemşirelikte Önemli Bir Sorun: Zorbalık(Bullying)". *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, S.128.
- MAY, Rollo (2012). *Varoluşun Keşfi* (Erte Ö, Çeviri Editörü). İstanbul:Okuyan Us. (Orijinal çalışma basım tarihi 1983).
- MENDELOWITZ, Ed, SCHNEIDER, Kirk, YALOM, Irvin (2012). *Varoluşçu Psikoterapi*. İçinde: (Darcan Çiftçi S., Çeviri editörü). Modern Psikoterapiler. İstanbul: Kaknüs Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2011).
- MENEKLİ, Tuğba, FADİLOĞLU, Çiçek (2014). "Hemşirelerin Ölüm Algısının ve Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi". *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, S.226.
- ÖKDEM, Şeyda, ABBASOĞLU, Aysel, DOĞAN, Nevin (2000). "Hemşirelik Tarihi, Eğitimi ve Gelişimi". *Ankara Üniversitesi Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yıllığı*, S.5,8.
- ÖNER ALTIOK, Hatice, ÜSTÜN, Besti (2014). "Profesyonellik: Kavram Analizi". *DEUHYO ED*, S.154.
- ÖZ, Fatma (2010). *Sağlık Alanında Temel Kavramlar*. 2. Baskı. Ankara: Mattek Matbaacılık.
- ÖZAKKAŞ, Tahir (2011). *Varoluşçu Psikoterapi*. Takçı H. Editör. Bütüncül psikoterapi. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- PEKTEKİN, Çaylan (2013). *Hemşirelik Felsefesi Kuramlar-Bakım Modelleri Ve Politik Yaklaşımlar*. 1. Baskı. İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi.
- PINAR, Tevfik, PINAR, Gül (2013). "Sağlık Çalışanları ve İşyerinde Şiddet". *TAV Preventive Medicine Bulletin*, S.315,322.
- R.G. 02.03.1954 tarih ve 6283 sayılı "Hemşirelik Kanunu"
- R.G. 02.05.2007 tarih ve 6283 sayılı "Hemşirelik Kanunu" Değ. Kanun No.5634 RG 02.05.2007 / 26510.
- R.G. 8 Mart 2010 tarih ve 27515 Sayılı "Hemşirelik Yönetmeliği"
- SARTRE, Jean-Paul (2015) *Varoluşçuluk* (Bezirci A. Çeviri Editörü). İstanbul: Say Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 1946).
- SERİN, Hatice, SERİN, Salih, BAKACAK, Murat, ÖLMEZ, Soner (2015). "Sağlık Çalışanlarına Yönelik Şiddet". *STED*, S.112.
- SEZER, Sevgi, SAYA, Pelin (2009). "Gelişimsel Açından Ölüm Kavramı". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, S.151.
- ŞENTÜRK, Burcu (2015). "Çokuz Ama Yokuz: Türkiye'deki Akademisyen Kadınlar Üzerine Bir Analiz". *ViraVerita E-Dergisi*, S.12.
- TANRIDAĞ, Ş.Rana (1997). "Hemşirelerin Ölüm Kaygıları ve Genel Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". *Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, S.37.
- TAYLAN, Seçil, ALAN, Sultan, KADIOĞLU, Selim (2012). "Hemşirelik Roller ve Özerklik". *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, S.67,68,71,72,73.
- TERZİOĞLU, Füsün, TAŞKIN, Lale (2008). "Kadının Toplumsal Cinsiyet Rolünü Liderlik Davranışlarına ve Hemşirelik Mesleğine Yansımaları". *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, S.62.
- TOKAT, Latif (2013). *Varoluşçu Teoloji*. Ankara. Elis Yayınları.
- TURAN, Nuray, ÖZTÜRK, Aylin, KAYA, Hatice, ATABEK AŞTI, Türkinaz (2011). "Toplumsal Cinsiyet ve Hemşirelik". *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, S.167.
- ÜLKER, Saadet (1995). *Hemşirelikte Etkinliğe Doğru Eylem*. Ankara: Aydoğdu Ofset; 1995. (Orijinal çalışma basım tarihi 1993).
- YALOM, Irvin (2014). *Varoluşçu Psikoterapi* (Ceyişakar M. Çeviri editörü). Ankara: Kabalıcı Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 1980).
- YILMAZ, Emel, VERMİŞLİ, Sevgi (2015). "Yoğun Bakımda Çalışan Hemşirelerin Ölümüne ve Ölmekte Olan Bireye Bakım Vermeye İlişkin Tutumları". *CBUSBD*, S.44.